

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФАРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

Олексій Сергійович ХОВПУН,

*кандидат юридичних наук, доцент, завідувач
кафедри кримінального права, процесу та
криміналістики Академії праці, соціальних
відносин і туризму*

Правовідносини у сфері фармації природно поділяються на внутрішні та зовнішні. Внутрішні правовідносини головним чином пов'язані з приватними відносинами, що виникають у структурі фармацевтичного підприємства та здійснення фармацевтичної діяльності. На відміну від внутрішніх, зовнішні правовідносини пов'язані із застосуванням імперативного методу правового регулювання, оскільки суб'єкти фармацевтичної діяльності вступають у відносини не лише зі споживачами, а і з органами державної влади, зокрема щодо контролю якості та безпеки лікарських препаратів. Внаслідок складності системи зв'язків цих правовідносин постає потреба виокремлення групи суб'єктів внутрішніх та зовнішніх правовідносин фармації.

Загально визнаним у теорії права є положення, згідно з яким суб'єктом права може бути особа, яка: а) за своїми властивостями фактично може бути носієм юридичних прав та обов'язків; б) реально здатна брати участь у правовідносинах, маючи властивості суб'єкта права в силу юридичних норм [1, с. 139]. Визначаючи внутрішні правовідносини фармації зауважимо, що основним суб'єктом цих правовідносин є фармацевтичне підприємство. Воно наділено спеціальною правосуб'єктністю, внаслідок необхідності мати як спеціальні дозволи на здійснення фармацевтичної діяльності, так і відповідну матеріально-технічну базу, яка повинна охоплювати практично повний ланцюг цієї діяльності (інновації, виробництво, логістика, реалізація). При цьому зміст правосуб'єктності фармацевтичного підприємства складають усі положення, що стосуються й інших юридичних осіб: здатність мати і реалізовувати права й обов'язки, вступати у правовідносини під власним іменем, нести юридичну відповідальність усім своїм майном. Підприємство має право самостійно обирати напрями своєї господарської діяльності, вступати в різноманітні договірні відносини, мати на праві власності досить майно, необхідне для здійснення спеціалізованої діяльності тощо. Під час здійснення господарської діяльності виникають майнові відносини (з приводу майна), а також відносини організаційного й управлінського характеру. Відносини організаційного, управлінського характеру виникають у вертикальних внутрішніх правовідносинах. При цьому внутрішні правовідносини можуть формуватися і за горизонталлю. Основним суб'єктом внутрішніх фармацевтичних правовідносин буде виступати фармацевтичне підприємство.

Зовнішні правовідносини фармації виникають з приводу: реалізації лікарських засобів; придбання матеріально-технічного обладнання,

необхідного для виробництва лікарських засобів; інноваційних розробок лікарських засобів, що здійснюють науково-дослідні установи, які не входять до структури фармацевтичного підприємства; адміністративно-правового забезпечення відносин фармації. Зовнішні (як і внутрішні) правовідносини фармації можуть бути горизонтальними та вертикальними. При цьому зовнішні вертикальні відносини завжди виникають з приводу адміністративно-правового забезпечення фармації. Такий стан обумовлений насамперед спрямованістю держави на забезпечення системи охорони здоров'я людини, що передбачає діяльність медичних закладів та забезпечення населення якісними, доступними і безпечними ліками.

За своїм змістом ці відносини виходять за межі виробничо-господарської діяльності фармацевтичних підприємств, а тому їх природа співвідноситься з публічними відносинами, зокрема адміністративними. Зовнішні вертикальні правовідносини у сфері фармації мають особливий зміст і свою специфіку, що проявляється в системі відповідних суб'єктів. Вони виникають між формально не пов'язаними між собою суб'єктами, але тими, що знаходяться у стані підпорядкування, внаслідок існування схеми: уповноважений суб'єкт владними повноваженнями (орган державної влади, місцевого самоврядування) та суб'єкт підпорядкування (фармацевтичне підприємство, аптеки, науково-дослідні установи у сфері фармації тощо).

Обов'язковим суб'єктом адміністративно-правового забезпечення правовідносин фармації виступають органи законодавчої та виконавчої влади. Діяльність Верховної Ради України безпосередньо пов'язана із встановленням нормативного регулювання відносин, що виникають та здійснюються у сфері фармації, їх програмного забезпечення. Кабінет Міністрів України через систему органів виконавчої влади проводить в життя державну політику у сфері створення, виробництва, контролю якості та реалізації лікарських засобів, організує розробку та здійснення відповідних загальнодержавних та інших програм у межах своїх повноважень, забезпечує контроль за виконанням законодавства про лікарські засоби (ст. 4 Закону України «Про лікарські засоби») [2]. Спеціальним органом є Державна служба з лікарських засобів та контролю за наркотиками, яка виступає центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра охорони здоров'я, який реалізує державну політику у сферах контролю якості та безпеки лікарських засобів, у тому числі медичних імунобіологічних препаратів, медичної техніки і виробів медичного призначення, та обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу [3]. Узагальнюючи наведене, підкреслимо, що у державі створено та функціонує система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення відносин фармації, які мають повноваження щодо вступу у відносини як з суб'єктами фармацевтичного ринку, так і з пацієнтами, які отримують лікування фармацевтичними препаратами.

На підставі проведеного дослідження можна запропонувати такі висновки. Суб'єктний склад фармацевтичних правовідносин залежить від їх виду – внутрішні або зовнішні, які, зі свого боку, поділяються на

вертикальні та горизонтальні. Відносини адміністративно-правового забезпечення фармації виникають у системі зовнішніх вертикальних відносин. Якщо у внутрішніх правовідносинах обов'язковим суб'єктом цих відносин є фармацевтичні підприємства (виробники лікарських засобів, аптеки, науково-дослідні установи у сфері фармації тощо), то у зовнішніх вертикальних відносинах обов'язковим суб'єктом є Державна служба з лікарських засобів та контролю за наркотиками.

Список використаних джерел:

1. Алексеев С. С. Общая теория права: В 2-х т. Т. II. Москва: Юрид. лит., 1982. 360 с.
2. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 № 123/96-ВР.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Положення про затвердження Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками: постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 № 647. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-2015-%D0%BF#Text>